

Jari Ojala

Taloushistoriaa Jyväskylän yliopistossa

Kahden tieteenalan välillä tasapainotteleminen voi olla vaikeaa mutta parhaimmillaan myös hedelmällistä. Jyväskylän yliopiston pieni taloushistorian oppiaine pyrkii kaatamaan vanhoja raja-aitoja.

Vaikea valssi historian ja taloustieteen välillä, kuvasi taloushistorioitsija John Komlos muutama vuosi sitten oppiaineensa tilaa. Taloustieteellistä taloushistorian suuntausta puhtaimmillaan edustava Deidre McCloskey puolestaan totesi vuonna 2001 julkaistussa haastattelussaan kadehtivansa historianutkijoita, jotka osaavat useita kieliä ja kirjoittavat paksuja kirjoja.

Taloushistorian tila on maailmalla kimurantti, ollako enemmän taloustiedettä vai enemmän historiaa? Angloamerikkalaisessa perinteessä, varsinkin vallalla olevassa yhdysvaltalaisessa paradigmassa, taloustieteen asema on selkeästi vahvempi. Taloushistoria on leimallisesti osa taloustieteellistä tutkimusta, ja oppituolit ovat sen mukaisesti usein taloustieteellisissä tiedekunnissa. Angloamerikkalaisen paradigman mukaisesti taloushistorian valtaehdistö noudattaa pääsääntöisesti taloustieteellistä näkemystä. Germaanisessa ja skandinaavisessa taloushistoriassa taas taloushistorian tutkimus on useimmin liittynyt humanistiseen perinteeseen, ja taloushistorian oppituolit on tämän mukaisesti sijoitettu historian laitosten yhteyteen.

Suomessa taloushistorian professuureja on viime vuosikymmeninä ollut käytännössä kolme: Helsingin kauppakorkeakoulun henkilökohtainen professori (Erkki Pihkala), Helsingin talous- ja sosiaalhistorian (henkilökohtainen) professori sekä Jyväskylän yliopiston historian laitoksen taloushistorian professori, joka on pitkään ollut ainoa vakituinen taloushistorian oppituoli Suomessa.

Jyväskylän yliopiston taloushistorialla on siis paljon haasteita vastattavanaan. On seilattava vaikeilla vesillä taloustieteiden ja humanistien välissä, pyrittävä vakuuttamaan molemmat puolet oman olemassaolon merkityksestä. Oppiaine on pieni: henkilökuntaa on tasan yksi eli virassa oleva professori. Jyväskylän taloushistoria onkin nähtävä laajemmin osana koko historian laitoksessa, ja miksei koko Suomessa käynnissä olevaa taloushistoriallista tutkimusta, jota toki tehdään myös yleisen historian ja Suomen historian oppiaineissa. Lisäksi taloushistorian yhteydet Jyväskylän yliopiston

taloustieteelliseen tiedekuntaan ovat tiiviit; yhteistyötä harjoitetaan niin kansantalouden kuin liiketaloudenkin edustajien kanssa.

Opetus ja opiskelijat

Taloushistorian sijoittumisella humanistiseen tiedekuntaan on kuitenkin pulmansa. Yksi keskeisimmistä on se, etteivät humanistisesti orientoituneet opiskelijat ole kovin innostuneita talouteen liittyvistä asioista. Itse asiassa nykyisessä, taloutta korostavassa yhteiskunnassa humanistinen tiedekunta nähdään usein "viimeisenä saarekkeena" taloudellisen ajattelun läpituonevan mahdin ulkopuolella. Toisaalta sijoittuminen taloustieteelliseen tiedekuntaan ei olisi sen parempi ratkaisu; taloustieteessä kun taas korostuvat nykyajan kovat arvot ja eteenpäin suuntautuminen, ei niinkään menneisyys.

Opiskelijoiden määrän vähyyttä voi arvioida niin kysynnän kuin tarjonnankin näkökulmasta. Kysynnän osalta edellä mainittu humanistiopiskelijoiden tietoinen vieraantuminen taloushistoriasta on tietenkin ymmärrettävää. Ongelma on myös tarjonnassa: heikosti resursoidun oppiaineen on vaikea menestyä kilpailussa opiskelijoista.

Edellä esitetty kritiikki voi tuntua kohtuuttomalta, ja sitä se kiistämättä onkin. Toki taloushistorialla on opiskelijansa ja tutkijansa, vieläpä varsin innokkaat sellaiset: taloushistorian opiskelijoiden valmistumisnopeus on huippuluokkaa. Opiskelijoiden puolelta on ollut mielenkiintoa poikkitieteellisiin, historian laitoksen ja taloustieteen tiedekunnan yhteisesti järjestämiin opetuskokonaisuuksiin, joissa on tutustuttu muun muassa taloudellisen mallintamisen saloihin ja liikearkistoihin.

Vuosittain taloushistoriasta valmistuu keskimäärin kolmesta neljään maisteria. Tämän lisäksi oppiaineella on perinteisesti ollut paljon sivuaineopiskelijoita. Opiskelu on kansainvälisesti orientoitunutta: taloushistorialla on vaihtosopimuksia Pohjoismaiden lisäksi muun muassa Hollantiin, Saksaan, Sveitsiin ja Espanjaan. Näitä mahdollisuuksia opiskelijat ovat myös käyttäneet hyväksi.

Tutkimus

Jyväskylän yliopiston historian laitoksella harjoitetaan vilkasta taloushistoriallista tutkimusta. Oppiaineiden välisiä raja-aitoja on onnistuttu viime vuosina kaatamaan, ja suhteet eri aineiden välillä ovat toimivat ja välittömät. Varsinaisesti taloushistoriasta väitelleitä tutkijoita ei ole kuin muutama. Sen sijaan taloushistoriallisista aihepiireistä on valmistunut historian laitoksella kymmeniä väitöskirjoja, jotka on tehty tiiviissä yhteistyössä taloushistorian ja laitoksen muiden oppiaineiden kanssa.

Aktiivisia jatko-opiskelijoita oppiaineessa on useita. Osa on siirtynyt jatkamaan pintojaan muihin yliopistoihin, mm. European University Instituteen Firenzeen ja Tampereen Teknilliseen Korkeakouluun. Opiskelijoiden siirtyminen muualle on tietenkin valitettavaa Jyväskylän näkökulmasta, mutta osoittaa toisaalta, että taloushistorialla on oppiaineena tarjottavanaan poikkeuksellisen hyviä lähtökohtia jatkotutkimusten tekoon myös muualla ja muissakin kuin historia-aineissa.

Taloushistorian tutkimus on yliopistolla hyvin kansainvälisesti orientoitunutta. Tutkijat ovat kirjoittaneet artikkeleita useisiin kansainvälisiin aikakauskirjoihin ja muihin julkaisuihin, on kierretty konferensseja ja harjoitettu tutkimusta ulkomailla. Näiltäkin osin taloushistoriassa on kenties muita historian osa-alueita enemmän mahdollisuuksia. Teoreettisten ongelmien tarkastelu suomalaisella lähdeaineistolla tai suomalaisten erityisongelmien tarkastelu osana kansainvälistä kehitystä ovat kiinnostaneet myös kansainvälistä tiedeyhteisöä.

Jyväskylän taloushistoriassa keskeisinä osaamisalueina voi pitää ensinnäkin teoreettista osaamista, josta näyttöinä ovat viime vuosina olleet esimerkiksi useat uuteen institutionaaliseen taloushistoriaan liittyvät tutkimukset. Institutionaaliseen teoriaan liittyviä väitöskirjoja on lyhyen ajan sisällä ilmestynyt peräti neljä (Anneli Aer, Sulevi Riukulehto, Juha-Antti Lamberg ja Jari Ojala).

Toisena osaamisalueena voi pitää perinteisten historian metodien hallintaa: arkistoaineistoa on käytetty tutkimuksissa hyvinkin pitkältä aikaväliltä. Kansainvälisesti taloushistorian tutkimuksessa on perinteisesti keskitytty painettuihin lähteisiin. Arkistoaineiston käytön hallintaa pidetään Jyväskylässä keskeisenä tutkimuselementtinä.

Kolmas osaamisalue liittyy taloushistorian ns. kliometriseen osaamiseen. Laitoksella on tutkittu mm. taloudellista kasvua sekä kehitetty uudenlaisia muuttujia muun muassa ns. biologisen elintason mittaamiseen.

Neljäs keskeinen vahvuus on taloushistorian tutkimuksen ulottaminen aikajänteellä tavanomaista kauemmas menneeseen. Kansainvälisessä tutkimusperinteessä taloushistoria on tavallisesti keskittynyt ns. tilastolliseen aikaan, jolloin uuden ajan alun ja sitä varhaisempien aikojen tutkimus on jäänyt vähemmälle huomiolle. Uuden ajan alun historiantutkimus onkin valittu koko Jyväskylän yliopiston yhdeksi vahvuusalueeksi. Laitoksella on tehty niin keskiaikaa kuin postmodernia yhteiskuntaakin käsitteleviä taloushistoriallisia tutkimuksia. Myös aihepiirien kirjo on kattava, käsittäen niin maatalouden, yritystalouden kuin kansantaloudenkin tutkimusta.

Viides osaamisalue liittyy liiketoimintahistorian tutkimukseen. Jo oppiaineen ensimmäinen viranhaltija Jorma Ahvenainen kunnostautui yrityshistorioiden kirjoittajana, ja laatipa hän aiheesta metodioppaankin. Aivan viime vuosina laitoksella on osallistuttu aktiivisesti business history -tutkimukseen, jota on kehitetty yhteistyössä Jyväskylän yliopiston taloustieteellisen tiedekunnan ja Tampereen teknillisen korkeakoulun teollisuustalouden oppiaineen kanssa. Liiketoimintahistoriaan liittyen oppiaineen tutkijat ovat olleet mukana kahdessa Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimushankkeessa.

Tulevaisuuden haasteet

Talouden merkityksen korostaminen yhteiskunnan keskeisenä rakenteena nykyisessä yhteiskuntajärjestyksessä tuskin tulee vähenemään tulevaisuudessakaan. Tämän vuoksi talouden merkityksen tutkiminen tulee jatkossa korostumaan. Yhden professorin resurssit ovat kuitenkin rajalliset, ja tämän vuoksi

oppiaineen onkin harjoitettava myös jatkossa laajaa yhteistyötä niin oman yliopiston sisällä, kansallisesti kuin myös kansainvälisesti.

Taloustieteet ovat myös jonkinasteisessa murroksessa. Perinteiset kansantaloudelliset mallit ovat joutuneet kovan kritiikin kohteeksi globalisoituvassa maailmassa, toisaalta liiketaloustieteen keinot vastata nykyisten yritysten tarpeisiin ovat rajalliset. Talouden hitaasti muuttuvien rakenteiden tutkimuksella on näennäisen nopean muutoksen aikakaudella yhä tarpeensa. Yritykset elävät perin usein pidempään kuin päivittäisistä pörssikursseista voisi päätellä, samoin kansallisilla eroilla talouden rakenteissa on edelleen oleellista merkitystä.

* * *

Kirjoittaja Jari Ojala on taloushistorian dosentti Jyväskylän yliopistossa.

ENNEN JA NYT
Historian tietosanomat